

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України
«Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на
тимчасово окупованій території України» щодо встановлення строків
позовної давності до вимог кредиторів (кредитодавців)
(реєстр. № 7045 від 29 серпня 2017 року)**

Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 04 квітня 2018 року (протокол № 68) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо встановлення строків позовної давності до вимог кредиторів (кредитодавців) (реєстр. № 7045 від 29 серпня 2017 року), поданий Кабінетом Міністрів України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою забезпечення належного захисту прав та охоронюваних законом інтересів кредиторів (кредитодавців) шляхом доповнення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (далі – Закон) нормами, які дозволяють зберегти право вимоги про стягнення заборгованості з позичальників та їх поручителів за кредитними договорами до моменту повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України.

Для досягнення мети суб'єктом права законодавчої ініціативи пропонується доповнити статтю 12 Закону частиною четвертою такого змісту: «4. На період дії цього Закону позовна давність не поширюється на вимоги кредиторів (кредитодавців) до позичальників та/або поручителів, які знаходяться на тимчасово окупованій території, про стягнення заборгованості за кредитними договорами (включаючи вимоги про стягнення неустойки (штрафу, пені), надання кредитів за якими здійснювалося банками або іншими фінансовими установами, їх відокремленими підрозділами, а також на вимоги про звернення стягнення на рухоме та/або нерухоме майно,

передане в заставу (іпотеку) як забезпечення виконання зобов'язань за такими кредитними договорами, яке розташоване на тимчасово окупованій території.

Від дня, що настає за днем повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України, на вимоги, зазначені в абзаці першому цієї частини, поширюється позовна давність строком три роки. Перебіг позовної давності починається з дня, що настає за днем повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України.».

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики та правосуддя виходить з такого.

У Основному Законі України визначається, що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою (стаття 1); держава відповідає перед людиною за свою діяльність, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина друга статті 3); Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8), органи державної влади, у тому числі й Верховна Рада України та її комітети, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 6, частина друга статті 19, стаття 85, частина перша статті 89).

Держава, виконуючи свій головний обов'язок – утвердження і забезпечення прав і свобод людини (частина друга статті 3 Конституції України), – повинна вживати належних заходів для забезпечення можливості повної реалізації прав і свобод людини кожним, хто перебуває під її юрисдикцією. Із цією метою законодавець та інші органи публічної влади мають забезпечувати ефективне правове регулювання, яке відповідає конституційним нормам і принципам, та створювати механізми, необхідні для задоволення потреб та інтересів людини (абзац перший пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 01 червня 2016 року № 2-рп/2016 (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу)).

Зважаючи на важливість власності для життєдіяльності суспільства, Основним Законом України передбачено систему гарантій щодо забезпечення функціонування інституту права власності.

Так, варто наголосити, що у Конституції України визначено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, у тому числі й від протиправного позбавлення права власності, передбачено рівність усіх суб'єктів права власності перед законом, (частина четверта статті 13, частина четверта статті 41). Крім того, відповідно до пункту 7 частини першої статті 92 Основного Закону України правовий режим власності визначається виключно законами України.

З огляду на це заслуговує на увагу позиція Конституційного Суду України (абзац перший пункту 4 мотивувальної частини Рішення

від 29 вересня 2009 року № 22-рп/2009 (справа про відчуження майна державних вугледобувних підприємств)), згідно з якою власність є матеріальною основою суспільного розвитку, а питання володіння, користування і розпорядження нею – ключовими у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

У зв'язку з цим Конституційний Суд України на основі аналізу положень статті 13, частини другої статті 14 та пункту 7 частини першої статті 92 Основного Закону України дійшов висновку, що відповідно до Конституції України правовий режим власності, порядок і умови набуття та припинення права власності, а також права володіння, користування та розпорядження майном визначаються виключно законом (абзац третій підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 11 листопада 2008 року № 25-рп/2008 (справа про земельні аукціони), абзац другий пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 13 грудня 2000 року № 14-рп/2000 (справа про визначення способу малої приватизації), абзац другий підпункту 3.4 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 20 червня 2007 року № 5-рп/2007 (справа щодо кредиторів підприємств комунальної форми власності), абзац другий пункту 6 мотивувальної частини Рішення від 23 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (справа про постійне користування земельними ділянками), абзац третій підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 10 червня 2003 року № 11-рп/2003 (справа про мораторій на примусову реалізацію майна)).

Водночас Конституційний Суд України у підпункті 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002 (справа про електроенергетику) зазначив, що за Основним Законом України держава рівним чином захищає усі форми власності, а кожна з них може мати свої особливості, пов'язані із законодавчо визначеними умовами та підставами виникнення або припинення права власності. У той же час необхідно відзначити, що правовий статус суб'єктів права різних форм власності ґрунтується на єдиних конституційних принципах.

Конституційний Суд України в Рішенні від 24 грудня 2004 року № 22-рп/2004 зазначив, що забезпечення прав і свобод потребує законодавчого закріплення механізмів (процедур), які створюють реальні можливості для здійснення кожним громадянином прав і свобод (абзац четвертий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

Реалізація права на судовий захист невід'ємно пов'язана зі строками, в межах яких позивач може звернутися до суду за захистом свого порушеного права. Основним нормативним актом, що регулює строки звернення до суду про вирішення спорів у порядку цивільного судочинства, є Цивільний кодекс України (далі – ЦК України), який установлює інститут позовної давності і містить положення щодо часових меж, упродовж яких особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого права або інтересу.

Позовна давність, згідно зі статтею 256 ЦК України, – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу. У ЦК України встановлено як загальну,

тривалістю у три роки (стаття 257), так і спеціальну позовну давність (стаття 258), скорочену або більш тривалу порівняно із загальною. Спеціальна позовна давність підлягає застосуванню лише у випадках, прямо передбачених законом.

За загальним правилом, норми про позовну давність поширюються на всі цивільні правовідносини, у тому числі й на ті, що виникли з участю держави та її адміністративно-територіальних утворень як суб'єктів цивільних прав. Але у законі встановлюються винятки з цього правила, перелік яких не є вичерпним (стаття 268 ЦК України).

Пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), ратифікованої Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції», яка набрала чинності для України 11 вересня 1997 року, передбачено, що кожен має право на розгляд його справи судом.

Європейський суд з прав людини, юрисдикція якого поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції (пункт 1 статті 32 Конвенції), наголошує, що «позовна давність – це законне право правопорушника уникнути переслідування або притягнення до суду після закінчення певного періоду після скоєння правопорушення. Термін позовної давності, що є звичайним явищем у національних законодавствах держав – учасників Конвенції, виконує кілька завдань, в тому числі забезпечує юридичну визначеність та остаточність, запобігаючи порушенню прав відповідачів, які можуть трапитись у разі прийняття судом рішення на підставі доказів, що стали неповними через вплив часу» (п. 570 рішення від 20 вересня 2011 року за заявою № 14902/04 у справі ВАТ «Нафтова компанія «Юкос» проти Росії»; п. 51 рішення від 22 жовтня 1996 року за заявами № 22083/93, 22095/93 у справі «Стаббінгс та інші проти Сполученого Королівства»).

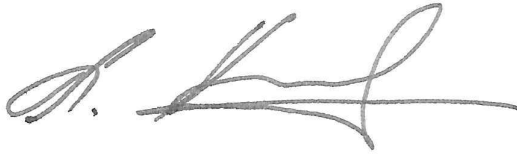
Підсумовуючи викладене, члени Комітету в цілому підтримують закладену в Законопроекті ідею.

Відповідно до пунктів 1, 7, 8 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; правовий режим власності; правові засади і гарантії підприємництва; організація і діяльність органів виконавчої влади.

Беручи до уваги викладене та враховуючи норми статті 75, пункту 3 частини першої статті 85 Основного Закону України, згідно з якими Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів, законодавча ініціатива є предметом правового регулювання закону та узгоджується з Конституцією України.

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо встановлення строків позовної давності до вимог кредиторів (кредитодавців) (реєстр. № 7045 від 29 серпня 2017 року), поданий Кабінетом Міністрів України, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ